

Sygn. akt VI ACa 70/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Aldona Wapińska (spr.)

Sędzia SA – Mariusz Łodko

Sędzia SO del. – Dorota Wybraniec

Protokolant: – sekretarz sądowy Paulina Czajka

po rozpoznaniu w dniu 7 kwietnia 2017 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa A. F.

przeciwko H. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 kwietnia 2015 r.

sygn. akt IV C 906/11

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 70/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 7 lipca 2011r powód A. F. wniósł o zasądzenie od pozwanej H. W. kwoty 1.800.000 złotych tytułem odszkodowania, bądź wyrównania prowadzonej wspólnej działalności gospodarczej.

W odpowiedzi na pozew pozwana wносиła o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2015r Sąd Okręgowy w Warszawie w pkt 1 oddalił powództwo, zaś w pkt 2 zasądził od A. F. na rzecz H. B. 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

1) obrazę prawa materialnego, a mianowicie przepisu art. 860 § 1 k.c., art. 867 § 1 k.c. i art. 875 § 1 i 2 k.c. per analogiam, polegającą na zaniechaniu zastosowania wymienionych przepisów do ustalonego w sprawie stanu faktycznego, związanego ze sposobem wzajemnych rozliczeń stron niniejszego postępowania, ewentualnie zaś naruszenie przepisu art. 405 k.c. i art. 406 k.c., polegające na niezastosowaniu tych przepisów jako podstawy przysporzenia pozwanej uzasadniającej roszczenie dochodzone pozwem,

2) obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć istotny wpływ na treść wyroku,

a) przepisu art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c., poprzez dokonanie dowolnej oceny dowodów i korzystnej jedynie dla strony pozwanej, a także wyciągnięcie nietrafnych wniosków z dowodów zgromadzonych w sprawie, w szczególności dowodu z zeznań świadków, przesłuchania stron oraz dokumentów,

b) przepisu art. 278 k.p.c. w zw. z art. 217 i 227 k.p.c., poprzez niezasadne oddalenie wniosku dowodowego, złożonego na rozprawie w dniu 18 czerwca 2014 r. oraz w piśmie procesowym pełnomocnika powoda z dnia 2 lipca 2014 r., o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu wyceny przedsiębiorstw, na okoliczność oszacowania wartości przedsiębiorstwa restauracji (...) według stanu na 2010 r., który to dowód miał istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy;

c) przepisu art. 328 § 2 k.p.c. i art. 316 § 1 k.p.c., polegającą na zaniechaniu prawidłowego uzasadnienia zaskarżonego wyroku, w szczególności polegającą na niewypowiedzeniu się co do faktów, które Sąd uznał za udowodnione; dowodów, na których się Sąd oparł i przyczyn dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, co czyni niemożliwym kontrolę rozumowania Sądu meriti, a nadto wskazuje, iż wydając wyrok Sąd I instancji nie uwzględnił całego materiału dowodowego - w uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy nie przeprowadził analizy co do całokształtu materiału zgromadzonego w sprawie, a w szczególności pochodzącego od osobowych źródeł dowodowych i dokumentów;

3) sprzeczności istotnych ustaleń Sądu I instancji z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegające na niewłaściwym ustaleniu, iż:

a) strony nie pozostawały ze sobą w konkubinacie,

b) restauracja (...) nie została stworzona wspólnym staraniem i kosztem powoda A. F. i pozwanej H. B.,

c) powód nie jest uprawniony do uzyskania korzyści majątkowej z tytułu rozliczenia wspólnego przedsiębiorstwa w postaci restauracji (...).

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił także nierozpoznanie istoty sprawy, polegające na zaniechaniu rozstrzygnięcia o słusznym roszczeniu powoda z uwagi na brak podstawy materialno- prawnej zgłoszonego żądania, w sytuacji ,gdy w prawidłowo ustalonym stanie faktycznym istniała podstawa prawa do uwzględnienia roszczenia.

Mając na uwadze powyższe zarzuty skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanej H. B. na rzecz powoda A. F. kwoty 1.800.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia niniejszego powództwa do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za pierwszą instancję oraz za drugą instancję; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie w zakresie, w jakim jej wnioski zmierzały do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Podstawą powyższego rozstrzygnięcia stanowiło podzielenie przez Sąd Apelacyjny postawionych w apelacji zarzutów naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 328 § 2 k.p.c., skutkującego brakiem możliwości dokonania obecnie przez Sąd II instancji pełnej oceny merytorycznej prawidłowości wydanego rozstrzygnięcia.

W przedmiotowej sprawie uzasadnienie sporządzone zostało w trybie art. 328 § 1¹ k.p.c., poprzez wygłoszenie go ustnie bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku, co powoduje, iż w wypadku złożenia przez stronę wniosku o doręczenie

orzeczenia z uzasadnieniem zwalnia sędziego referenta od obowiązku sporządzania pisemnego uzasadnienia, albowiem wówczas wygłoszone uzasadnienie zostaje poddane transkrypcji.

Powyższe nie świadczy jednak o tym, że wygłoszone uzasadnienie może nie spełniać wymogów określonych art. 328 § 2 k.p.c. Przeciwnie - niezależnie od formy sporządzenia uzasadnienia, zarówno wygłoszone jak i sporządzone pisemnie, winno zawierać wszystkie elementy wymagane powołanym art. 328 § 2 k.p.c., tj.: zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Powszechnie w orzecznictwie przyjmuje się, iż zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może być usprawiedliwiony tylko w wyjątkowych okolicznościach, tj. jedynie wtedy, gdy treść uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia lub w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10.01.2013 r., III APa 63/12, LEX nr 1254543, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24.01.2013 r., I ACa 1075/12, LEX nr 1267341).

W sprawie niniejszej takie wyjątkowe okoliczności wystąpiły. Zauważyć trzeba, iż rola uzasadnienia sądu pierwszej instancji nie ogranicza się tylko do przekonania stron co do słuszności stanowiska sądu i zgodności z prawem orzeczenia, ale jego zadaniem jest także umożliwienie przeprowadzenia kontroli apelacyjnej. Spełnia ono także funkcję porządkującą, obligując stosujący prawo sąd do prawidłowej i pełnej rekonstrukcji stanu faktycznego i jego subsumcji do miarodajnej normy prawa materialnego, w następstwie czego dochodzi do jej konkretyzacji w sentencji wyroku. Dlatego też dwie podstawy rozstrzygnięcia: faktyczna i prawna powinny być spójne, tworząc logiczną całość (tak: teza 3 wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15.02.2013 r., I CSK 314/12, LEX nr 1307999). Tymczasem uzasadnienie zaskarżonego wyroku – jak słusznie podnosił to apelujący – jest w przeważającej części niezrozumiałe i niejasne, a przede wszystkim nieprawidłowo skonstruowane. Brak jest w nim bowiem wyraźnego wyodrębnienia części dotyczącej ustalonego przez Sąd stanu faktycznego oraz części dotyczącej wyjaśnienia podstawy prawnej orzeczenia. Sąd nie dokonał również żadnych stanowczych ustaleń faktycznych, np. to kiedy pozwana zaczęła prowadzić działalność gospodarczą jest dla Sądu Okręgowego nieistotne skoro w uzasadnieniu wskazuje, że może w tym, a może w innym roku.

Dokonując „przeglądu materiału dowodowego” Sąd I instancji odnosił się jedynie do skróconego protokołu znajdującego się w aktach sprawy, powołując się tylko na główne tezy z zeznań świadków, a nie na pełną ich treść zawartą w protokole elektronicznym. Nie wskazał przy tym, na podstawie jakich konkretnie dowodów lub ich fragmentów poczynił konkretne ustalenia faktyczne, które dowody uznał za wiarygodne a którym wiarygodności odmówił.

Powyższe powoduje, że właściwie nie sposób ustalić, na jakiej podstawie Sąd Okręgowy doszedł do takich, a nie innych wniosków i dokonał takich, a nie innych ustaleń, jak również ocenił to żądanie w świetle podstaw prawnych zaoferowanych przez powoda. Sąd I instancji w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 kwietnia 2015 r. nie tylko nie wskazał podstawy prawnej rozstrzygnięcia, ale wręcz przyjął, iż w niniejszym stanie faktycznym w ogóle brak jest podstawy materialno-prawnej zgłoszonego roszczenia, albowiem „konkubinaty nie stwarza żadnych możliwości prawnych co do majątku wspólnego”. Tymczasem z orzecznictwa wynika, że takie podstawy do rozliczenia tego co łączyło strony, czyli konkubinatu, istnieją i w zależności od realiów okoliczności danej sprawy można daną podstawę prawną znaleźć. Ponadto umknęło Sądowi Okręgowemu, że strona powodowa podstawy prawnej zgłoszonego żądania upatrywała w przepisach dotyczących spółki cywilnej, ewentualnie w przepisach dotyczących bezpodstawnego wzbogacenia. Sąd Okręgowy winien był zatem ocenić zasadność żądania powoda pod kątem spełnienia przesłanek określonych w powyższych przepisach.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji zbyt pochopnie podzielił stanowisko pozwanej, że strony nie pozostawały w konkubinacie. Nie ulega bowiem wątpliwości, że strony były w związku, zaś kwestia tego jak należy zdefiniować konkubinaty nie jest jednoznacznie przesądzona. Przyjąć jednakże można, iż jest to związek dwojga ludzi, których łączy nie tylko więź emocjonalna, ale również więź gospodarcza oraz wzajemne relacje finansowe. W ocenie

Sądu II instancji w przedmiotowej sprawie z całą pewnością było możliwe do ustalenia, czy te elementy konkubinatu występują. Pozostawała zatem jedynie kwestia ustalenia jakie strony miały wzajemne ustalenia co do łączących ich relacji finansowych i co do sposobu ewentualnego podziału majątku, który strony przez lata trwania tego związku zgromadziły.

Przedstawione wyżej argumenty uzasadniają wniosek, że zaskarżony wyrok nie poddaje się kontroli instancyjnej, bowiem uzasadnienie nie zawiera elementów pozwalających na weryfikację stanowiska Sądu, przy czym braki uzasadnienia w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej oraz sprzeczności w rozważaniach Sądu Okręgowego są na tyle istotne, że uniemożliwiają dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania zaskarżonego orzeczenia. Jest to zatem uzasadniona przyczyna uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, bowiem w tym przypadku należy uznać, iż nie została rozpoznana istota sprawy.

Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności ustali podstawę prawną, na której powód domaga się rozliczenia wiążącego go z pozwaną konkubinatu, a następnie poczyni (uprzednio ponownie oceniając zasadność zgłoszonych przez obie strony wniosków dowodowych) i zawrze w uzasadnieniu rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne istotne dla oceny zasadności żądania, odpowiednio uwzględniając, iż jeżeli podstawą żądania powoda będą przepisy dotyczące spółki cywilnej to powinien on wykazać swój wkład w osiągnięcie sukcesu prowadzonego przez strony przedsięwzięcia tj. restauracji (...), a jeśli rozliczenie ma nastąpić na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu - to musi on przedstawić dowody na poparcie swoich twierdzeń, jakoby poczynił nakłady ze środków własnych poprzez m.in. wykazanie, że takie środki posiadał i przeznaczył je na rozwój tej restauracji, np. że to on nabył samochód, który służył stronom do wspólnej działalności.

Sąd Okręgowy skupi się również na tych okolicznościach, z których powód wywodzi swoje roszczenie i oceni ich trafność i zasadność w świetle twierdzeń pozwanej.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 i 6 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku, o kosztach procesu za drugą instancję postanawiając zgodnie z przepisem art. 108 § 2 k.p.c.